

HRVATSKA: NEDOUMICE OKO USTUPANJA SLUCAJEVA

Tuzioci su jasno stavili do znanja da im ideja o prepustanju slucajeva ratnih zlocina Hrvatskoj ne izgleda nimalo privlacno

U Haskom su tribunalu ovoga tjedna suci saslušali argumente u prilog ustupanja postupka koji se vodi protiv bivših generala Rahima Ademija i Mirka Norca hrvatskim sudovima.

Haski tuzioci Ademija i Norca terete za zlocine koji su nad srpskim civilima pocinjani u rujnu/septembru 1993., u okviru operacije Medacki dzep.

Postujuci planiranu izlaznu strategiju Haskog suda – kojom je predvidjeno da pocinioci nizeg i srednjeg ranga budu upucivani pred lokalne sudove u cilju rasterećenja Tribunala, koji bi sve svoje aktivnosti trebao okoncati do 2010. – tuzioci su zatražili da ovaj slucaj bude prepusten Hrvatskoj.

Pa ipak, tokom saslušanja tuzioci su jasno stavili do znanja kako im ideja o ustupanju ovog slucaja Hrvatskoj sama po sebi ne djeluje previse privlacno, te kako su spomenuti zahtjev uputili isključivo zbog nastojanja da se pridržavaju utvrdjenih rokova, kao i zbog vlastite preopterećenosti.

Konacnu ce odluku donijeti suci, od kojih se ocekuje procjena u kojoj mjeri doticna zemlja ispunjava uvjete za pravedno i nepristrasno sudjenje.

Posto do sada nije donesena nijedna odluka ove vrste, saslušanje koje je održano 17. veljace/februara moglo bi se ispostaviti kao model i za sve slicne zahtjeve koji ce tek uslijediti: postoji jos barem sest slucajeva koji bi mogli biti ustupljeni zemljama bivse Jugoslavije, a svakako ce ih ubuduće biti sve vise.

Ukoliko sudjenje bude prepusteno lokalnom sudu, Ured haskog tuzilastva nadgledat ce tok procesa, s obzirom da on ipak zadržava pravo da – ukoliko procijeni da je doslo do nekih nepravilnosti – slucaj vrati Tribunalu.

Saslušanje je potvrdilo procjene mnogih analiticara da ce zapovjedna odgovornost biti ključni faktor pri odlucivanju o tome hoće li sudjenje biti ustupljeno. Rijec je o kategoriji na kojoj insistiraju haski tuzioci, i na osnovu koje se i zapovjednici – ukoliko nisu poduzeli sve sto je neophodno kako bi zlocin bio spriječen, niti naknadno kaznili pocinitelje – smatraju odgovornima za nedjela vlastitih formacija.

Tokom rasprave je, medjutim, i od obrane i od optuzbe zatraženo da se izjasne o jos nekim pitanjima, kao sto su razina zastite svjedoka u Hrvatskoj, te priroda tamosnjih mehanizama pružanja pravne pomoci.

Optuzenici nisu bili prisutni. Ademi ce do pocetka sudjenja boraviti na slobodi, dok se Norac takodje nalazi u Hrvatskoj, ali na izdržavanju zatvorske kazne u trajanju od 12 godina, koja mu je izrecena zbog ubijanja srpskih civila u Gospicu tokom rata. Kada je rijec o optuzbama za Medacki dzep, obojica optuzenika izjavila su da se ne osjećaju krivima.

Interese okrivljenih na ovisodmicnom su zasjedanju zastupali njihovi advokati Cedo Prodanovic i Zeljko Olujic. U raspravi su – u svojstvu “prijatelja suda” (amici curiae) – sudjelovali i profesor Zeljko Horvatic (kao predstavnik hrvatske vlade), dužnosnik ministarstva pravde Jakska Muljacic i profesor zagrebackog Pravnog fakulteta Davor Krapac.

Norca i Ademija tereti se kako po individualnoj, tako i po zapovjednoj osnovi, a za zlocine koje su njihove formacije navodno pocinile tokom zauzimanja Medackog dzepa, koji se do tada nalazio pod kontrolom pobunjenih Srba.

Tuzioci navode da je u spomenutoj operaciji ubijeno 29 srpskih civila, dok je vise od stotinu kuca i stambenih objekata unisteno. Ostatak srpskog stanovnistva je protjeran; bunari su zagadjeni s ciljem da se onemoguci zivot na tom podrucju.

U optuznici stoji da su, s obzirom na svoju visoku poziciju u vojnoj hijerarhiji, Ademi i Norac imali "moc, vlast i obavezu spreciti ili kazniti teska krsenja medjunarodnog humanitarnog prava pocinjena tokom operacije Medacki dzep", ali da ni jedno ni drugo nisu ucinili.

Medjutim, u hrvatskom kaznenom zakonu iz 1993. – koji bi najvjerojatnije bio primjenjivan na sudjenjima, buduci da je bio na snazi u vrijeme kada su zlocini pocinjeni – kategorija zapovjedne odgovornosti nije postojala.

Tuzilac Kenet Skot (Kenneth Scott) upozorio je da ce njegov ured uciniti sve sto je u njegovoj moci da slucaj vrati Hagu "ukoliko ne bude pronadjena nikakva osnova za sudjenje [dvojici optuzenika] po nacelu zapovjedne odgovornosti ili ukoliko to pitanje predugo ostane otvoreno".

Skot je takodjer priznao da je prepustanje slucajeva zapravo zatrazilo "Vijece sigurnosti, a ne ured tuzioca".

"Tuzilastvu to ne odgovara, jer se ovdje radi o slucaju [Norac/Ademi] koji zelimo procesuirati. Medjutim, ne raspolazemo ni vremenom niti sredstvima za tako nesto", rekao je on, upozoravajući da ce "neki ljudi" svakako imati osjecaj da ovo sudjenje "nije bas najpodesnije za ustupanje".

S druge strane, Norcev branilac Cedo Prodanovic nastojao je uvjeriti sudsko vijece da hrvatski kazneni zakon, u situacijama koje nisu precizno definirane lokalnom pravnom regulativom, dopusta direktnu primjenu medjunarodnih konvencija – te da i problem sa zapovjednom odgovornoscu moze biti razrijesen na taj nacin.

Ovakav je aranzman bio odobren prilikom nedavnog sudjenja Dinku Sakicu, koji je tokom Drugog svjetskog rata obavljao funkciju zapovjednika koncentracionog logora Jasenovac, i koji je pred sud izveden nakon 55 godina.

Kao "prijatelj suda", profesor Krapac je istakao da ce za uskladjivanje hrvatskog s medjunarodnim zakonodavstvom biti potrebno mnogo truda, sugerirajući da bi se kontaktima izmedju hrvatskog drzavnog tuzioca i ureda tuzilastva Haskog tribunala taj pravni procjep ipak mogao premostiti.

Tuzioci su pak priznali da, nezavisno od toga sto postoje izvjesni razlozi za zabrinutost, ipak postoji i solidna osnova za razmatranje prepustanja ovog slucaja Hrvatskoj.

Posljednjih su godina u hrvatskom zakonodavstvu izvršene neke izmjene kojima je ono ustrojeno po medjunarodnim standardima.

Istina, u pismu koje je u studenome/novembru 2004. uputio predsjedniku Haskog tribunala Teodoru Meronu (Theodor Meron), šef misije OEBS-a za Hrvatsku, Peter Semnebi (Peter Semneby), ukazao je na neophodnost dodatne obuke i daljnjeg razvoja sustava zaštite svjedoka, izrazivši i spremnost vlastite organizacije da i ubuduće nadgleda lokalno sudstvo.

Izgleda da se i u Hrvatskoj promijenio ambijent, budući da se ona više ne protivi sudjenjima za ratne zločine, nego ih sve više podržava – što je najvjerojatnije posljedica nastojanja da se zemlja što prije priključi Evropskoj Uniji.

Kada je Norac 2003. optužen za ubojstva srpskih civila u Gospicu, uslijedio je snazan val javnih protesta. Ali, kada je godinu dana kasnije vrhovni sud potvrdio krivicu optuženog, protesti su bili znatno tiši.

Glavna tužiteljica Haskog tribunala Karla del Ponte (Carla Del Ponte) konstatirala je da je osuđivši Norca Hrvatska položila važan ispit.

Međutim, usprkos tome što hrvatski premijer Ivo Sanader javno podržava punu suradnju s Hagom, odnosi s Tribunalom su i dalje napeti. Problem je u tome što Zagreb nije izručio odbjeglog optuženika Antu Gotovinu: ta činjenica, stovise, prijeti usporiti planirane pregovore o priključenju Hrvatske Evropskoj Uniji.

U takvoj bi atmosferi prepustanje Norcevo i Ademijevo slučaja hrvatskim sudovima bilo izuzetno važno za ugled zemlje.

Zagreb se, osim toga, trudi preuzeti i sudjenje takozvanoj “vukovarskoj trojki”. Radi se o trojici bivših generala jugoslavenske vojske koje se tereti za zločin počinjen 1991., kada je ubijeno više 200 zarobljenika iz vukovarske bolnice.

Predstavnici Hrvatske na ovoj sudskoj raspravi nisu krili koliki značaj njihova vlada pridaje dobivanju slučaja Norac/Ademi.

Ustupanje slučaja “predstavljalo bi projekat provjere i probnog sudjenja”, rekao je Horvatic. “Vlada Hrvatske i sudstvo namjeravaju dokazati da su sposobni za izvršenje tog zadatka.”

Goran Jungvirth je suradnik IWPR-a iz Zagreba.

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/hrvatska-nedoumice-oko-ustupanja-slucajeva>